

Josep-Lluís Carod-Rovira (Cambrils, Baix Camp, 1952), ex-vicelcepresident i ex-conseller en cap del govern de la Generalitat de Catalunya i ex-president d'ERC, ha obtingut *ex aequo* el premi Octubre de narrativa del 2012 amb *La passió italiana*. El llibre ha estat publicat per 3i4. Actualment és director de la Càtedra de Diversitat Social de la Universitat Pompeu Fabra.

—Comenceu el llibre bo i recordant que havíeu sentit dir un munt de vegades a Josep Solé Barberà, l'advocat del PSUC, que els catalans som uns italians frustrats. La vostra passió per Itàlia comença amb el coneixement d'aquesta afirmació?

—No. Però vaig retenir la frase i l'he mantinguda molts anys en un dels calaixos de la memòria que tots tenim, com mossèn Alcover tenia la calaixera tota plena de fitxes. La memòria és plena de calaixos i en un d'ells vaig desar la frase. A principis del 2011 em vaig posar a escriure el llibre i vaig arrencar a partir d'aquesta frase fins a teixir un text que s'ha convertit en *La passió italiana*. Sabent que, com tots els països, no hi ha una sola Itàlia, sinó que n'hi ha moltes. Una cosa és la del nord; l'altra, Roma; l'altra, la del sud, i no diguem Sicília i Sardenya, que, suposant que també siguin Itàlia, tot hi és diferent.

—El relat combina, de manera molt harmònica, les vostres Itàlies viscudes amb les vostres Itàlies llegides.

—Efectivament. Fuster deia que morir deu ser deixar d'escriure i jo penso que deu ser deixar d'escriure i de llegir. En aquest llibre hi ha molta lectura acumulada. Sóc un lector constant. I he continuat llegint, i descobrint coses, mentre l'escrivia. Això dona un mínim de fonament sobre el qual un pot escriure, conjuntament amb la teva pròpia visió de les coses, obtinguda a partir del que has viscut, has vist, has begut, has observat, has sentit, has olorat, has tastat...

—Per arribar a Itàlia, en general hem hagut de deixar un pèl de banda, o esgotar, França. També en el vostre cas, França es va interposar en el temps entre vós i Itàlia?

—Jo també sóc dels que han arribat a

JORDI PLAY
Josep-Lluís Carod-Rovira publica en 3i4 el llibre *La passió italiana*, premi Octubre de narrativa,

“És imprescindible apassionar-te per Itàlia”

“És una mirada a Itàlia des d'una perspectiva de Països Catalans”. Així defineix Josep-Lluís Carod-Rovira el seu llibre, ‘La passió italiana’, premi Octubre de narrativa.

Itàlia després de França. Per una banda sóc de la generació que sap francès, i per als quals la cultura i la literatura franceses han estat molt importants. França ha estat la pàtria de les idees progressistes, la llibertat, els drets dels ciutadans, la laïcitat, els valors

republicans, i per als catalans sovint la terra d'exili més immediat. També hem patit una mica el tòpic que la llengua que s'assembla més al català és el francès. Fins que descobreixes una cara de França menys amable, la de la colonització desfermada, la de la *gran-*

2012.

deur intransigent i la de l'uniformisme i llavors t'adones que just davant dels ulls el que tens és Itàlia. Continuo sent encara un apassionat de París, ciutat que sembla com si fos una illa que té sentit per ella mateixa al marge de França –segurament és el que vull creure– però quan un descobreix Itàlia s'adona que tot és més proper i per tant passes de la pàtria de les idees que és França a la pàtria de la bellesa, de la sensualitat, en definitiva, la pàtria de la vida, on tot és més espontàniament proper, on la proximitat flueix amb naturalitat, bo i començant per la llengua. Per a un català mitjanament culte, l'italià parlat és una llengua força comprensible. D'alguna manera, Barcelona seria Milà; Tarragona, una Roma en petit; València, un Nàpols o un Palerm i Palma segurament alguna ciutat insular a un ritme encara més lent. Tot t'ho fa molt proper, de la gastronomia al paisatge i el que en podríem dir el gust per una quotidianitat vitalista, les

olors, els colors, els sorolls fins i tot. Reconèixer la seducció pel món italià no és una infidelitat a París. Però sí que es fa imprescindible apassionar-te per Itàlia perquè et dona un panorama molt més ric.

—**El llibre té el to d'una confessió personal i per això llisca amb naturalitat, sense cotilles acadèmiques.**

—Per a mi ha estat un llibre còmode perquè m'ha alliberat de l'esclavatge, si es pot dir així, del gènere. Quan em diuen com definir el llibre, responc que té la característica del seu autor, que és que va absolutament per lliure, i per tant són uns quants llibres alhora. És un llibre de prosa memorialística i un quadern de viatges que inclou retrats literaris, incursions en el món de la gastronomia i el cinema i un cert treball de recerca històrica i cultural. Josep Piera va definir el llibre, en la primera presentació feta a València, no pas com a literatura del jo, sinó com a literatura des del jo, i a mi m'agrada més aquesta definició. En tractar-se d'un llibre de viatges, connecta amb la tradició europea del viatge a Itàlia. L'escriptor que no feia el viatge a Itàlia no era ningú.

—**El Grand Tour.**

—Això mateix. El llibre, en la mesura que és un llibre de viatges és una mena d'assaig en moviment que et permet mirar un altre país amb la mirada pròpia però amb un cert coneixement de causa, per experiència vital o per cultura, i alhora et permet mirar el teu país des de la distància i això és el que fa que pugui passar d'un gènere a l'altre, en el meu cas amb una facilitat desacomplexada i per tant dic en cada moment el que sembla adequat.

—**Hi ha, implícit, un homenatge als catalans italianistes i als italians enamorats de la cultura catalana, visquin a casa nostra o no. Com si fos un acte d'agraïment públic.**

—El meu cas és un agraïment personal perquè gràcies a aquestes persones he descobert Itàlia i m'han fet el camí molt més planer. Un català no pot parlar d'Itàlia sense haver llegit Pla. Com tampoc Mira. I a partir d'aquí tots els altres escriptors, des de Piera a Olga Xirinacs. I això inclou gent de les arts plàstiques, com Josep Aragay. Un dels casos més notables de fidelitat a Itàlia és el de Tomàs Garcés, o bé el de Narcís Comadira, per parlar de gent de

generacions diferents. El fet que pertanyin a la mateixa cultura i a la mateixa nacionalitat que tu fa que la mirada catalana sobre Itàlia et sigui una mirada còmplice. Tot i que segurament un dels elements que pot fer atractius aquesta cultura i aquest món per als catalans és que a vegades Itàlia és un país sense estat, que existeix malgrat l'estat i viu i sobreviu, es genera i es regenera, que, en paraules de Martí i Pol, la remor persisteix, a través d'unes dinàmiques difícils d'analitzar. Itàlia m'ha fet aquest efecte, que tot anava sense saber si al darrere hi havia o no gaire estat, però anava. I sobre els italians que s'han ocupat de la cultura catalana he volgut destacar sobretot la fascinació que va tenir pel nostre món, per la llengua catalana, un personatge tan destacat com Pasolini.

—**Escriviu que Josep Aragay, pintor i poeta, és qui encapçala, de fet, la devoció per Itàlia al nostre país.**

—No vol dir que no hagués existit abans, però potser Aragay és qui de forma pública i d'una manera més formal sistematitza aquesta passió. És el primer que adquireix una certa consciència que allò s'ha de registrar. Aragay signa l'acte de naixement d'aquesta passió italiana.

—**Pel que fa als greuges, destaca el que feu sobre l'Institut Cervantes de Palerm. Instal·lat en una antiga església catalana restaurada per la Generalitat de Catalunya, Santa Eulàlia dei Catalani, cap dels diversos cursos, conferències i activitats no conserva la més mínima connexió amb la comunitat que va donar lloc a Santa Eulàlia, la seva cultura i la seva llengua.**

—Em va impactar molt que, quan hi entres, el primer que trobes a la sala noble és una enorme bandera espanyola i a les parets veus una placa en llatí que recorda que la restauració va ser pagada per la Generalitat de Catalunya en temps del president Pujol, amb el Jordi en llatí, i al costat hi ha una altra que diu que el príncep d'Espanya va inaugurar l'edifici per a les funcions del Cervantes. És a dir, Catalunya paga, Espanya inaugura i ensenya el que entén que és la seva llengua i la seva cultura, que no són mai les catalanes. Una lliçó elemental que serveix per a entendre la realitat. Pel que fa a l'enorme bandera

“Un dels elements que pot fer atractiu Itàlia per als catalans és que existeix malgrat l'estat”.

JORDI PLAY

Per a Carod-Rovira, que ara ocupa el despatx de la Càtedra de Diversitat Social de la UPF, escriure és una necessitat psíquica i física, alhora.

espanyola, és normal en un país com Espanya on no són nacionalistes i, com se sap, no perden el temps en qüestions identitàries ni en gestos simbòlics identitàris. Posar una bandera espanyola de qualsevol dimensió és un gest de normalitat. Posar-ne una de catalana, per petita que sigui, sempre serà vist per alguns com una provocació, com una amenaça, o com un gest provincià.

—Itàlia us fa escriure el llibre o, un cop deixada la política activa, us el fan fer les ganes d'escriure'n un?

—Penso que és més aviat això segon. Amb aquest llibre n'he escrit catorze, d'assaig polític i històric, bàsicament. Sempre m'ha agradat molt d'escriure i no parlar en primera instància de política. És una necessitat psíquica i física, tot alhora. Quan vaig començar el llibre la primera idea era escriure una passió mediterrània, d'Israel al Marroc, però vaig veure que això era excessiu i que em calia una mica més d'unitat d'anàlisi i és quan m'adono que el món italià té prou entitat per a

poder-ne fer un llibre. Amb això no renuncio a escriure'n un sobre els països mediterranis.

—Però sí que penseu relevant acabar el llibre amb un capítol dedicat al Mediterrani, al vostre mar, que són els vostres orígens de “xicot de baix a mar”, perquè la italianitat, dieu, potser no és altra cosa que una forma de mediterraneïtat accentuada, i perquè el fet de ser un home de mar us fa sentir proper el món italià.

—La familiaritat amb el mar m'ha fet pròxima Itàlia, en efecte. A Cambrils diem *prua* per *proa*, com a Itàlia. Amb en Piera vam comentar que si deixem de banda l'excepció colossal de l'empor-

“La mirada catalana sobre Itàlia és una mirada còmplice”

danès Pla i, a nivell poètic, la del gironí Comadira, aquestes excepcions confirmen la regla que en general és més fàcil de connectar amb la manera de ser italiana si ets de la Catalunya Nova, el País Valencià o les Illes. Per la manera com vivim la mediterraneïtat. La festa al carrer, la llum, els colors, una certa idea de la sensualitat, són més propers entre el País Valencià i el món italià que no pas amb Girona o Barcelona. Per tot això el llibre fa, sense forçar res, una mirada catalana a Itàlia des de l'espai de la nació cultural, la dels Països Catalans.

—Tal com l'heu concebut, corrieu el risc de caure en l'exhibició erudita, amb llargues citacions dels autors invocats. Però l'heu evitat.

—M'ha sortit així amb naturalitat. Hi ha referències a afirmacions dels altres, però el que escriu i opina sóc jo; el que expressa les seves idees i emocions, sóc jo. El que m'he permès fer és una singularitat literària, si es vol, o una llicència, per demostrar l'enorme proximitat entre la llengua catalana i la italiana, d'incorporar en el text, amb normalitat absoluta, sense posar-ho entre cometes, ni en cursiva, ni en negreta, ni en cap tipus de lletra diferent, frases senceres en italià, curtes, que són versos dels poetes italians més importants del segle XX. Hi ha versos de Pavese, Pasolini, Ungaretti, Montale i Quasimodo. Els lectors de bona poesia hi sabran descobrir els autors dels versos. Com que el llibre no és cap manual, no indico a quins autors pertanyen les frases, ni a quins llibres.

—Tot i que sabeu que la nombrosa colònia italiana que hi ha a casa nostra inclou els argentins d'origen italià, el fet és que són molts els italians que treballen entre nosaltres.

—No em sorprèn gens. Més enllà de les motivacions de caràcter econòmic i laboral, penso que de la mateixa manera que per a un català trobar-se a Itàlia és una manera diferent de trobar-se a casa, segurament per a un italià trobar-se aquí és una forma distinta de continuar vivint en un entorn cultural i un context físic que et són familiars. Penso que aquesta passió és d'anada i tornada, l'únic que potser en el cas italià no ha estat sistematitzada.

Lluís Bonada